

ВПЛИВ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Піднято проблему впливу доходів домогосподарств на економічний розвиток України. Проаналізовано доходи домогосподарств України, запропоновано авторське бачення характеру і напрямів впливу динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств на економічний розвиток держави, сформульовано напрями державних заходів для вирішення проблемних питань у цій сфері. В контексті перспективних досліджень звернуто увагу на проблему змін в політиці доходів.

Ключові слова: домогосподарства, доходи, динаміка, структура, вплив, економічний розвиток, оплата праці, бідність, держава.

JEL: I 31, D 14, O 12

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем, що постали перед українським суспільством в умовах сучасних трансформаційних перетворень, є необхідність перегляду та зміни стратегічних підходів щодо взаємодії держави й домогосподарств. Відповідно, головною стратегічною метою держави в контексті забезпечення її економічного розвитку повинно стати не скільки збільшення валового внутрішнього продукту (ВВП) як показника, який абстрагований від потреб людини, а й підвищення рівня життя населення, покращення умов праці та відпочинку.

Останніми роками спостерігалось деяке збільшення соціальних виплат та реальних доходів населення, що начебто призводило до підвищення рівня їх життя, проте рівень бідності від цього не став нижчим. І хоча у світі є різні підходи до формування структури доходів та корегування їх динаміки, усі країни мають за мету максимально підвищити їх міру задоволення як індивідуальних потреб, так і сукупного попиту, наростити обсяги виробництва й торгівлі, і, зрештою, забезпечити економічне зростання. Україна не є винятком, оскільки тут посилюється стурбованість широкого загалу через зростання масштабів поглиблення соціальної нерівності в суспільстві та посилення маргіналізації. Ситуація ускладнилась загостренням політичної ситуації в країні, що негативно відображається на економіці, отже у певній кількості населення не тільки не зростає рівень доходів, а навіть втрачаються наявні кошти внаслідок інфляції та втрати роботи через вимушену міграцію.

Тому ще раз слід наголосити, що в процесі перегляду векторів державного регулювання економіки важливо приділити першочергову увагу вирішенню питань, які стосуються забезпечення, з одного боку, зростання обсягу і поліпшення структури доходів домогосподарств, а з іншого – економічного розвитку країни.

Аналіз останніх публікацій та досліджень, нерозв'язана частина проблеми. Домогосподарства стали об'єктом детального дослідження численних представників економічної та фінансової науки. Вагомий внесок у розвиток теорії домогосподарств зробили представники різних течій та шкіл зарубіжної економічної науки, а саме: Г. Беккер, Дж. М. Кейнс, Ф. Кене, Т. Мальтус, А. Маслоу, П. Самуельсон, Ж. Б. Сей та інші. Дослідженням проблем економічної діяльності, формування й диференціації доходів вітчизняних домогосподарств присвячені праці багатьох вітчизняних учених –

С. Юрія, Т. Кізими, В. Вітлінського, В. Опаріна, Е. Шубни, М. Карліна, В. Ільїна, Л. Никифорової, О. Сердюк, З. Скрипника, З. Ватаманюка, В. Новікова, Н. Холод та інших.

Невирішеними залишаються питання обґрунтування ролі домашніх господарств у процесі стимулювання розвитку економіки України, вивчення напрямів взаємозв'язку динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств та економічного розвитку держави, діючої практики регулювання доходів домогосподарств України в контексті подолання бідності та соціальної нерівності. Таким чином, тематика цього дослідження є надзвичайно актуальною.

Формулювання мети статті. Метою роботи є дослідження й теоретичне обґрунтування характеру та напрямів впливу динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств на економічний розвиток в Україні, визначення заходів державного регулювання доходів домогосподарств та активізації економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення домогосподарства, на нашу думку, може бути сформульовано так: домогосподарство – це одна або кілька осіб, які проживають окремо в одному приміщенні, спільно введуть побут та спільно споживають продукти власного виробництва, приймають економічно обґрунтовані рішення щодо ведення домашнього господарства. З огляду на те, що у сім'ях України живе близько 85% людей, і домогосподарство, на відміну від сім'ї, може складатися з однієї особи, можна стверджувати, що у домогосподарствах проживає фактично все населення нашої держави. Загалом в ній налічується близько 17,0 млн. домогосподарств, з яких більше 11,8 млн. (понад дві третини) проживає у містах, 5,2 млн. – у сільській місцевості. Роль домогосподарств в економіці України важко переоцінити. Скажімо, частка домогосподарств у виробництві продукції сільського та лісового господарства становить понад 60%, торгівлі 15%, будівництва – 10%, рибальства – 6%. Частка домогосподарств у кінцевому використанні валового внутрішнього продукту становить близько 55%.

Доходи, які домогосподарства отримують у процесі своєї економічної діяльності, на нашу думку, слугують важливим підґрунтям для економічного розвитку країни, а обсяг і їх структура, як стверджує Л. Богуш, виступають одним з важливих факторів-генераторів якості життя [1, с. 61].

До речі, необхідно чітко розділяти терміни “дохід” і “багатство”. Незважаючи на те, що і перше, і друге поняття визначають купівельну спроможність домашнього господарства, вони не тотожні. Дохід показує, наскільки зросла купівельна спроможність домашнього господарства за визначений період часу, а багатство визначає обсяг купівельної спроможності на певний фіксований момент. Можна також погодитись, що розподіл багатства між членами суспільства більш нерівномірний, ніж доходи [2, с. 15].

В Україні з початком ринкового реформування економіки обсяг реальних доходів домогосподарств суттєво знизився, а їх структура помітно погіршилася. Значну частину доходів домогосподарства України сьогодні отримують у тіньовій економіці. Фактично протягом періоду економічної стабільності (з початку 2000 р. до кінця 2008 р.) в середньому щорічно ВВП в Україні зростав на 6,9%, середні реальні доходи – 13,4%, середня реальна заробітна плата – 14,8%, середня реальна пенсія – 20,0%. Проте щорічне випереджаюче зростання доходів населення в середньому на 6,5% порівняно із зростанням ВВП виявилось недостатнім для того, щоб громадяни України змогли накопичити достатні фінансові резерви на випадок кризи, тому в 2009 р. реальні доходи населення знизилися порівняно з попереднім роком на 10% [3] (табл. 1).

Таблиця 1

**Індекси зростання ВВП, доходів населення та прожиткового мінімуму
в Україні у 2000–2013 рр., %**

Рік	Індекси				
	ВВП	Реальних доходів домогосподарств	Реальної зарплати	Реальної пенсії	Прожиткового мінімуму
2000	105,9	104,1	99,1	96,6	181,5
2001	109,2	110,0	119,3	137,9	108,6
2002	105,2	118,0	118,2	112,2	110,5
2003	109,6	109,1	115,2	123,9	92,4
2004	112,1	119,6	123,8	154,5	94,3
2005	102,7	123,9	120,3	116,6	105,0
2006	107,3	111,8	118,	105,4	100,0
2007	107,9	114,8	112,5	134,7	96,7
2008	102,3	107,6	106,3	97,8	96,2
2009	85,3	90,0	90,8	99,2	99,7
2010	104,1	117,1	110,2	102,9	114,4
2011	105,2	106,1	108,7	104,0	104,1
2012	100,3	113,9	114,4	105,2	114,9
2013	100,0	101,9	108,2	106,1	107,4

Про недостатню увагу державних інституцій до динаміки обсягу доходів населення, а отже, й рівня життя населення свідчить той факт, що у шести з чотирнадцяти досліджуваних років реальний прожитковий мінімум в Україні зменшувався. Зазначимо, що з грудня 2013 р. розмір прожиткового мінімуму в Україні, за даними Міністерства фінансів, зріс у середньому на 7,4% та становить 1176 грн. Однак, як стверджують статистичні дані, на кінець 2013 р. 3,7% громадян жили в Україні нижче цього рівня (табл. 2) [3]. Найчисельнішою в 2013 р. була група громадян, які отримують від 1200 до 1560–1920 грн. на місяць – 22,1%. Понад 3700 грн. на місяць отримують лише 5,1% населення України.

Таблиця 2

**Динаміка доходів домогосподарств України
за період 2003–2013 рр., млн. грн.**

Рік	Доходи населення, всього	Заробітна плата	Прибуток, змішаний дохід	Доходи від власності, одержані	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти
2003	215672	94608	36330	6706	78028
2004	274241	117227	43828	8337	104849
2005	381404	160621	58404	11072	151307
2006	472061	205120	69186	13855	183900
2007	623289	278968	95203	20078	229040
2008	845641	366387	131139	28432	319683
2009	894286	365300	129760	34654	364572
2010	1101175	449553	160025	67856	423741
2011	1251005	521066	198512	68059	463368
2012	1407197	593213	212420	74620	526944
2013	1529406	633737	240871	79217	575581

Загалом доходи населення України і їх окремі статті в 2003–2013 рр. збільшились [3] (табл. 3). Так, загальний обсяг доходів зріс у 2013 р. порівняно з 2003 р. на 1313734 млн. грн., або в 7,09 разу, а порівняно з 2012 р. – на 122209 млн. грн., або в 1,09 разу.

Мало місце зменшення обсягу доходів тільки в кризових 2008–2009 рр., хоча на позитивну динаміку таких статей, як доходи від власності та соціальні допомоги і поточні трансферти, фінансово-економічна криза не вплинула.

Слід підкреслити, що хоча згідно з офіційними даними Державної служби статистики України, за підсумками 2013 р. загальний дохід населення склав 1529,4 млрд. грн., але в перерахунку на душу населення це всього близько 33,7 тис. грн., або 4213 дол. За підсумками 2003 р. доходи українців на душу населення становили 9,9 тис. грн., або 1851 дол., тобто за одинадцять років доходи населення в доларовому еквіваленті зросли майже в 2 рази. Водночас питома вага найбільшої статті доходів – заробітної плати – у загальній сумі його доходів зменшилася з 43,5% у 2003 р. до 41,4% у 2013 р., питома вага доходів, отриманих від власності, якою володіють, як правило, громадяни тільки з середніми та високими статками, зросла з 2,9% у 2003 р. до 5,2% у 2013 р., або більше ніж вдвічі [3] (рис. 1).

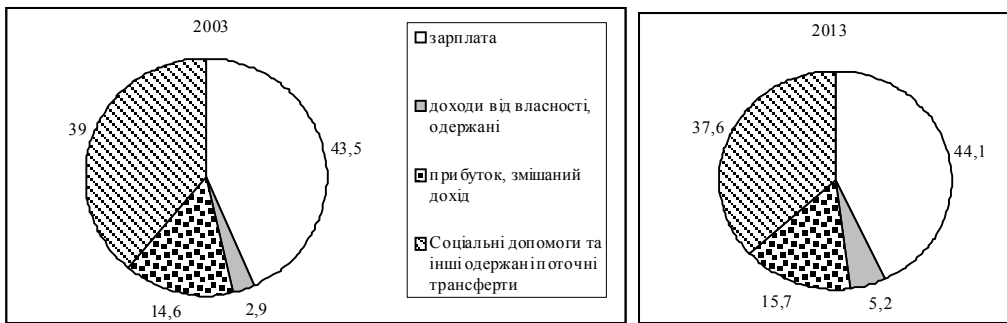

Рис. 1. Структура доходів домогосподарств, %

Отже, можна стверджувати, що за останні одинадцять років доходи однієї частини населення України, отримані у вигляді заробітної плати, зменшувалися за рахунок збільшення доходів іншої частини, отриманих у вигляді доходів від володіння власністю.

Детальніше аналізуючи структуру доходів, можна зробити висновок, що заробітна плата з урахуванням усіх премій і бонусів у структурі доходів населення у 2013 р. займає 41,4% та є головним джерелом доходу українців. Друге місце після заробітної плати займають різні соціальні виплати, що отримують українці за рахунок держбюджету. На їх частку припадає 37,6% всіх доходів населення. Помітним є їх скорочення з 2003 р. на 1,4%. На третьому місці знаходиться змішаний дохід домогосподарств – 15,7% і на останньому – це одержані доходи від власності – 5,2%.

З вищенаведених даних можна зробити висновок, що держбюджет та місцеві бюджети України за своєю суттю є соціальними бюджетами, а головні їх витрати – це соціальні виплати: пенсії, стипендії, різні соціальні допомоги на період тимчасової непрацездатності, компенсація вартості житлово-комунальних послуг. За 2013 р. фізичні особи отримали від держбюджету і Пенсійного фонду України різних соціальних виплат на суму 575,5 млрд. грн. Таким чином, держава вилучала у фізичних і юридичних осіб суму рівну тій, що виплачувалася у вигляді заробітної плати для повернення її в подальшому як соціальної допомоги. Такий перерозподіл створеного доходу знижує мотивацію до високоефективної роботи працюючої частини населення, що є однією з причин низької продуктивності праці в Україні.

Зазначимо, що у Росії та Білорусі структура доходів населення дуже схожа з українською структурою. А от у Німеччині і США інша модель – близько 30% у структурі доходів населення займають доходи від інвестицій (маються на увазі банківські депозити і дивіденди за акціями), і ще близько 15–20% складають доходи від нерухомого майна. В Україні частка доходів фізичних осіб від інвестування складає лише 10%, оскільки основне джерело доходів від інвестицій – це насамперед відсотки за депозитами.

У табл. 3 наведено динаміку сукупних ресурсів домогосподарств у 2003–2012 рр. у середньому за місяць [3]. Аналіз структури середньомісячних доходів домогосподарств України демонструє, що основним ресурсом доходів є грошові доходи. Незважаючи на кризу, їх частка в 2013 р. є достатньо високою – 91,4%. Оплата праці формує приблизно половину доходів, проте її частка порівняно з 2003 р. збільшилась на 5,9%. Частка соціальної допомоги, поточних трансфертів як другого за обсягом ресурсу домогосподарств за 11 років зросла з 18,4% до 27,2%, або у 1,5 разу. Темпи приросту усіх джерел формування доходів знизались. Доходи від продажу сільськогосподарської продукції, від підприємництва та компенсація пільг в окремі періоди взагалі мали від'ємний приріст. Причому низька частка доходів від підприємництва (на кінець 2013 р. – 4,0%) свідчить про недостатність новаторства у веденні бізнесу, відсутність прагнення у населення ризикувати.

Таблиця 3

**Динаміка середньомісячних доходів домогосподарств України
в 2003–2013 рр., %**

Показники	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Сукупні доходи в середньому за місяць на 1 домогосподарство, грн.	708,6	911,8	1321,4	1611,7	2012,1	2892,8	3015,3	3469,1	3841,7	4134,2	4454,2
Темп приросту сукупних ресурсів до попереднього року	x	28,7	44,9	22,0	24,8	43,8	4,2	15,0	10,7	7,6	7,7
Грошові доходи	81,1	85,1	86,4	87,6	89,0	87,9	87,9	88,5	89,9	91,6	91,4
– оплата праці	44,9	45,2	46,0	48,4	50,6	49,4	49,4	47,9	49,3	50,9	50,8
– доходи від підприємництва	3,4	4,4	4,9	4,6	5,2	5,3	5,1	6,2	4,6	4,1	4,0
– доходи від продажу сільськогосп. продукції	5,4	4,8	4,6	3,8	3,6	3,3	2,9	3,4	3,2	2,9	2,8
– пенсії, стипендії, соц. допомоги	18,4	22,2	24,0	23,7	23,0	23,1	26,0	25,9	25,5	27,1	27,2
– грошова допомога від родичів	9,0	8,5	6,9	7,1	6,6	6,8	6,6	6,7	7,3	6,6	6,6

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вартість спожитої продукції підсобного господарства	9,5	7,0	6,0	5,4	4,8	4,0	4,6	4,8	4,5	3,6	3,8
Пільги та субсидії на оплату ЖКП, електроенергії, палива	1,4	0,9	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
Пільги на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, послуг транспорту	1,0	0,9	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Інші надходження	7,0	6,1	6,5	5,8	5,0	7,1	5,7	4,1	4,5	3,8	3,8

Виходячи з аналізу доходів домогосподарств можна зробити такі висновки:

– у грошовій формі українці отримують понад 90% своїх доходів а основним джерелом формування грошових доходів домогосподарств України є оплата праці (в період нестабільності її частка зростає, але зменшуються реальні доходи, скорочується частка соціальної допомоги і поточних трансфертів);

– темпи приросту заробітної плати як основного елементу доходів залежать, перш за все, від прожиткового мінімуму та не залежать від продуктивності праці, яка в Україні є вкрай низькою та нерівномірною за регіонами, видами економічної діяльності;

– надзвичайно малими залишаються доходи українців від підприємництва чи самостійного працевлаштування – за 2003–2013 рр. ця частка зросла із 3,4% лише до 4,0%, причому її прогресивне зростання уповільнилося після кризового 2008 р., а тенденція до значного і постійного скорочення намітилась після 2010 р.;

– основними чинниками ризику втрати доходу домогосподарств в Україні є погіршення результатів фінансово-економічної діяльності в результаті зниження ділової активності, погіршення умов ведення бізнесу, неефективності ринків товарів, праці, капіталів.

Отже, можна констатувати нераціональність структури доходів і характеру поведінки домогосподарств України, низький рівень їх активності, значний вплив на прийняття ними фінансових рішень макроекономічних чинників. Окремо слід відзначити низький рівень схильності до заощаджень, що має негативний вплив на їх інвестиційний потенціал. Такий вплив можна пояснити такими причинами: низьким рівнем розвитку інфраструктури фінансового ринку і фінансового посередництва; недовірою населення до фінансово-кредитної сфери, держави і уряду; соціально-економічною і політичною нестабільністю; низькою фінансовою грамотністю; недостатнім державним стимулюванням ощадного та інвестиційного векторів у формуванні доходів домогосподарств.

На основі систематизації окреслених тенденцій та проблем щодо динаміки обсягу

і структури доходів домогосподарств України спробуємо відобразити авторське бачення характеру її впливу на економічний розвиток держави (рис. 2). Як видно з рис. 2, головними положеннями наведеної концепції є такі: 1) вплив динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств на економічний розвиток країни є двохстороннім; 2) цей вплив може мати як позитивний, так і негативний аспект залежно від характеру динаміки обсягу і структури цих доходів; 3) найважливіша роль в сучасних економічних реаліях щодо регулювання такого впливу повинна належати державі.

Можна погодитись з думкою М. Дихи, що сьогодні функції державної участі в економічному житті мають розглядатися з погляду впливу такої діяльності на соціальну сферу, а за нашим переконанням, перш за все, на обсяги і структуру доходів на основі економічного зростання, але не з позицій тимчасового поліпшення добробуту населення будь-якою ціною [4, с. 57–58].

В рамках такої концепції, на нашу думку, першочергову увагу з боку держави доцільно приділити врегулюванню таких найгостріших питань:

1. Вартість робочої сили в Україні – одна з найнижчих у Європі, і з кожним роком українці заробляють усе менше. На початок 1990-х років частка оплати праці в собівартості продукції становила в середньому близько 33%, хоча на Заході в цей же період цей показник становив 40–45% (зараз у високотехнологічних галузях – до 60%). На кінець 2013 р. частка оплати праці в собівартості продукції в середньому не перевищувала 10–12%. Сьогодні одна година роботи в країнах ЄС коштує в середньому 23 євро (244 грн.), що у 16 разів більше, ніж заробляє українець. Наголосимо, що рівень заробітної плати не тільки впливає на обсяг доходів домогосподарств, він є, як справедливо зазначає Ю. Звягільський, індикатором ефективності програми економічних реформ [5, с. 7].

2. Зростання рівня бідності. Низька вартість робочої сили, занижені соціальні стандарти, неефективна система оподаткування та перерозподілу доходів у суспільстві призводять до того, що, як повідомили в українському відділенні ООН у липні 2013 р., за межею прожиткового мінімуму (тотальної бідності) в Україні проживає 15,2% населення. Причому особливістю бідності в Україні є бідність працюючих, що нехарактерно для розвинених країн. Наслідками бідності в нашій державі є низький рівень народжуваності, погіршення здоров'я, неможливість отримання якісної освіти. Крім цього, в Україні починає формуватися хронічна бідність, коли остання стає звичкою, що трансформує психологічне сприйняття людиною реальності й формує маргінальні настрої. Як результат – на горизонті бідність наступних поколінь через незмогу отримати належну професійно-освітню підготовку, що призведе до їхньої низької конкурентоспроможності на ринку праці та низької соціальної мобільності.

3. Проблема соціальної нерівності й нерівномірного розподілу доходів гальмує процес формування та розвитку середнього класу суспільства. Згідно з економічними дослідженнями [7] із суттєвим відривом сформувалась група дуже заможних людей (5% населення), які багатіють за рахунок інших, і тільки 17,6% громадян вважають свою зарплату достатньою, відносячи себе до середнього класу. Соціологічні дослідження модуля “Соціальна нерівність” у рамках програми міжнародного соціального дослідження за участі Інституту соціології НАН України підтверджують надмірний розрив між доходами багатих і бідних (25–45 разів) в Україні та зростання соціально-економічної нерівності, що констатували 95% опитаних [6, с. 45]. В підсумку, соціальна нерівність в Україні є однією з найбільших у світі, оскільки в розвинених країнах розрив у доходах понад 10 разів взагалі вважається соціально небезпечним.

Рис. 2. Вплив динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств на економічний розвиток держави

4. Скорочення попиту на робочу силу в Україні, відсутність перспектив професійного зростання зумовлюють суттєву динаміку міграційного приросту громадян, які починають шукати роботу за її межами. Це негативно впливає на демографічну ситуацію, зумовлює втрату інтелектуального капіталу і трудових ресурсів країни [8, с. 18].

5. Відсутність обґрунтованої моделі економічної системи країни у поєднанні з деіндустріалізацією та деградацією економіки фактично призводить не тільки до низхідної динаміки реальних доходів домогосподарств, а й обумовлює крах бюджетної системи і державних фінансів України. Дефіцит державного бюджету за 2003–2013 рр. збільшився з 1,0 млрд. грн. до 70 млрд. грн. Однак при системі фінансування державного бюджету, за якої тільки відчувається збільшення податкових натисків на підприємців, неможливо забезпечити досягнення економічної стабільності в країні. Щорічне збільшення зовнішніх боргів – джерело зменшення дефіциту бюджету в Україні. Як свідчать дані світового рейтингу, що складений на основі приросту запозичень, Україна посіла 13 місце в світі та 1 місце серед країн Східної Європи за обсягами фінансової допомоги, отриманої від МВФ, Світового банку та ЄС. За станом на 28 лютого 2014 р. загальний обсяг державного боргу збільшився до 73,2 млрд. дол. США, в результаті чого кожен українець на сьогодні заборгував МВФ по 15 тис. грн.

Отже, робота над окресленими вище аспектами повинна стати пріоритетним завданням для нашої держави на шляху покращення рівня життя населення і забезпечення економічного розвитку. Як засвідчує авторська концепція, темпи економічного зростання зі свого боку також обумовлюють реалізацію економічної активності населення та підвищення їх доходів. Так, в Україні за роки незалежності фіксувалася значна залежність ситуації, наприклад, з бідністю від показників економічного розвитку. Зміна економічної ситуації з лагом в 1–2 роки відображалася у показниках рівня життя та бідності населення, причому за незмінних принципів державної соціальної політики.

Для отримання імпульсу до економічного розвитку України з одночасним зростанням обсягів і покращенням структури доходів домогосподарств, на нашу думку, перш за все, необхідно:

1) переглянути принципи і механізм розподілу доходів домогосподарств через переорієнтування системи оподаткування в напрямку перерозподілу доходів від найбільш забезпечених до бідних верств населення, пом'якшення навантаження на середні групи; запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб, але з урахуванням соціального статусу, як пропонує К. Швабій [9, с.41]; розширення сфери застосування норм законодавства України, якими передбачено оподаткування нерухомого майна громадян;

2) здійснити поетапне підвищення стандартів оплати праці шляхом випереджаючого (порівняно з іншими державними гарантіями) зростання мінімальної заробітної плати;

3) реформувати систему розподілу міжбюджетних трансфертів вирівнювання на основі єдиних стандартів надання соціальних послуг, що сприятиме зменшенню територіальної диференціації за показниками бідності;

4) підвищити ефективність системи державної соціальної підтримки через її реформатування з допомоги всім вразливим верствам на допомогу найбільш бідним, забезпечивши кращу адресацію соціальної допомоги через вдосконалення законодавчого, методичного та технічного забезпечення згаданої системи;

5) активно регулювати ринок праці, розпочинаючи зі створення нових робочих місць, забезпечення обґрунтованої підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації

працездатного населення, але з урахуванням розвитку трудового потенціалу в регіональному розрізі [10, с. 119];

6) сприяти зміцненню середнього класу в суспільстві;

7) сформувати нову модель економічної системи, яка ґрунтуватиметься на соціалізації економіки, розвитку високотехнологічних, орієнтованих на експорт сфер виробництва, зростанні частки державної власності та підвищенні її ролі в управлінні процесами формування економічної потужності країни;

8) задіяти транзитний потенціал України та оновити провізні здатності транспортної системи країни;

9) стимулювати процеси розробки і впровадження інновацій в усіх сферах економіки з одночасним покращенням інвестиційного клімату в країні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Внаслідок проведеного дослідження слід зробити такі висновки: а) на основі систематизації окреслених тенденцій та проблем щодо динаміки обсягу і структури доходів домогосподарств України, запропоновано авторське бачення характеру її впливу на економічний розвиток нашої держави. Ключовими аспектами цієї концепції є такі: вплив динаміки обсягів і структури доходів домогосподарств на економічний розвиток країни є двохстороннім; цей вплив може мати як позитивний та і негативний аспект залежно від характеру динаміки обсягу і структури цих доходів; найважливіша роль, в сучасних економічних реаліях щодо регулювання такого впливу повинна належати державі; б) найгострішими проявами негативного впливу динаміки доходів домогосподарств України є низька вартість робочої сили, бідність населення та його низхідна соціальна мобільність, соціальна нерівність, скорочення попиту на робочу силу, незадовільний стан бюджетної системи і державних фінансів, загальна деградація економіки країни; в) подолання цих проявів на основі окреслених державних заходів є найголовнішими цілями для сучасної України, від досягнення яких значною мірою залежить успішність її подальшого економічного розвитку; г) в подальших дослідженнях доцільно зважати, що підвищення темпів економічного зростання в Україні потребує термінових змін у політиці доходів з пріоритетом не на підтримці соціально вразливих верств населення, а на стимулюванні економічної діяльності працездатних громадян.

Література

1. Богуш Л. Г. Якість життя в параметрах та індикаторах соціальних процесів / Л. Г. Богуш // *Економіка та держава*. – 2013. – № 11. – С. 59–63.
2. Львовчкін С. В. Багатство й фіска: світова парадигма оподаткування / С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, Г. М. Яренко // *Фінанси України*. – 2013. – № 4. – С. 7–26.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Диха М. В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети / М. В. Диха // *Фінанси України*. – 2012. – № 7. – С. 47–58.
5. Звягільський Ю. Л. Рівень заробітної плати – індикатор ефективності програми економічних реформ / Ю. Л. Звягільський // *Економіка України*. – 2013. – № 9. – С. 73–84.
6. Лондар С. Л. Рівень добробуту населення як складова розвитку людського потенціалу: можливості фінансового регулювання в Україні / С. Л. Лондар, Л. В. Ковзаренко // *Фінанси України*. – 2013. – № 9. – С. 45–59.

7. Кириченко І. Анатомія нерівності [Електронний ресурс] / І. Кириченко – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/anatomya_nerivnosti.html
8. Мазурок П. П. Умови та чинники розвитку сучасного ринку праці України під впливом глобалізації / П. П. Мазурок, А. Ю. Шахно // *Економіка та держава*. – 2013. – № 3. – С. 16–20.
9. Швабій К. І. Регулятивна ефективність податку на доходи фізичних осіб в Україні / К. І. Швабій // *Фінанси України*. – 2013. – № 4. – С. 27–44.
10. Дмитрієв І. А. Механізм державного регулювання розвитку трудового потенціалу регіону / І. А. Дмитрієв, І. Ю. Шевченко // *Економіка та держава*. – 2013. – № 4. – С. 115–119.

References

1. Bohush L. H. Quality of life in parameters and indicators of social processes / L. H. Bohush // *Ekonomika ta derzhava*. – 2013. – # 11. – pp. 59–63.
2. Lovochkin S. V. Wealth and fisc: world paradigm of taxing / S. V. Lovochkin, V. M. Fedosov, H. M. Yarenko // *Finansy Ukrainy*. – 2013. – # 4. – pp. 7–26.
3. State Statistics Service of Ukraine [WWW resource]. – Available at : <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Dykha M. V. Strategic regulation of social-economic sphere: problems, goals and priorities / M. V. Dykha // *Finansy Ukrainy*. – 2012. – # 7. – pp. 47–58.
5. Zviahliyskyi Yu. L. Wages level as an indicator of economic reforms program / Yu. L. Zviahliyskyi // *Ekonomika Ukrainy*. – 2013. – # 9. – pp. 73–84.
6. Londar S. L. Level of population well-being as a part of human potential development: possibilities of financial regulation in Ukraine / S. L. Londar, L. V. Kovzarenko // *Finansy Ukrainy*. – 2013. – # 9. – pp. 45–59.
7. Kyrychenko I. Anatomy of inequality [WWW resource] / I. Kyrychenko – Available at : http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/anatomya_nerivnosti.html
8. Mazurok P. P. Conditions and factors of modern labor market under globalization influence / P. P. Mazurok, A. Yu. Shakhno // *Ekonomika ta derzhava*. – 2013. – # 3. – pp. 16–20.
9. Shvabii K. I. Regulator effectiveness of taxes on individuals in Ukraine / K. I. Shvabii // *Finansy Ukrainy*. – 2013. – # 4. – pp. 27–44.
10. Dmitriiiev I. A. Mechanism of state regulation of regional labor potential / I. A. Dmitriiiev, I. Yu. Shevchenko // *Ekonomika ta derzhava*. – 2013. – # 4. – pp. 115–119.

Редакція отримала матеріал 23 вересня 2014 р.